

We Lwowie, dnia 10. maja 1901.

Aleg. 15

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia gminy Ruskiej wsi, tudzież przysiółków gmin Staroniwa i Drabinianka do gminy miasta Rzeszowa.

Wysoki Sejmie!

Miasto Rzeszów okalają gmina Ruska wieś i przysiółki gmin Staroniwy i Drabiniarki w ten sposób, że przylegają do miasta gęsto zabudowanymi przestrzeniami.

Topograficzne położenie miasta jest ze wszech miar niekorzystne z powodu braku wybitnych granic między miastem a przyległymi miejscowościami. Przedłożone mapy udowadniają, że granice miasta wchodzą wąskimi a długimi enklawami w terytorya gmin wiejskich a odwrotnie granice przyległych miejscowości wdzierają się klinami w środek miasta do tego stopnia, że gdy jedna strona zupełnie zabudowanej ulicy należy do miasta, to druga strona ulicy leży w obrębie przyległej gminy wiejskiej albo początek ulicy leży w mieście, a koniec w terytoryum innej gminy.

Nadto w niektórych punktach jedna realność należy do miasta, sąsiednia do gminy wiejskiej.

Główny dworzec w Rzeszowie i początek zabudowanych ulic znajduje się w terytoryum gminy Ruskiej wsi, drugi dworzec na linii Rzeszów-Jasło leży w terytoryum gminy Staroniwy, a na obydwóch dworcach zmuszona jest gmina Rzeszowa wskutek polecenia Władzy politycznej utrzymywać i to od lat policję miejscową, ponieważ nieudolne organa gmin wiejskich tych funkcji nie są w stanie należycie spełniać.

Koszta, jakie gmina Rzeszowa z tego powodu ponosi, oblicza Magistrat na 4500 koron rocznie.

Do uzupełnienia obrazu nadmienia się, że ogród miejski wsunięty jest głęboko w terytoryum Starejniwy, a kosztowne koszary miejskie znajdują się na gruntach gminy Staroniwy.

Powyżej w krótkości skreślone stosunki oddziałują bardzo niekorzystnie na gospodarkę gminy Rzeszowa, a szczególnie na wykonywanie policji miejscowej.

Członkowie gminy Ruskiej wsi i przysiółków mieszkają jakby w mieście, korzystają ze wszystkich urządzeń miejskich, nie mając wobec gminy Rzeszowa żadnych obowiązków, niektórzy członkowie tych gmin wyzyskują te stosunki na własną korzyść, wyrządzając dotkliwą szkodę dochodom gminy z propinacyi rzeźni, jatek itd., podczas gdy ogół

członków gmin wiejskich obarczony jest wysokimi dodatkami do podatków, których w Rzeszowie nie ma.

W jaki sposób korzysta Ruska wieś i przysiółki z gminy Rzeszowa, udowadniają urzędowe wykazy, według których do szkół wydziałowych i pospolitych w Rzeszowie uczęszcza w roku szkolnym 1900/901 274 uczniów i uczennic z Ruskiej wsi i przysiółków. Najdotkliwiej oddziałują te stosunki na wykonywanie policyi miejscowej, który to fakt stwierdzony jest we wszystkich szczegółach, tak przez Władze autonomiczne jak i rządowe, a przedłożone akty zawierają bardzo wiele szczegółów na poparcie tego twierdzenia.

Wykonywanie policyi bezpieczeństwa osób i mienia jest wobec tak nieregularnych granic i licznych enklaw w najwyższym stopniu utrudnione, ponieważ jednostki, które najbardziej nadzoru policyjnego by potrzebowały, chronią się przed policyą miejską z największą łatwością na tak bliskie terytorium gminy wiejskiej, gdzie wobec niezorganizowanych i nieudolnych organów policyi wiejskiej mogą bezkarnie przebywać.

Tak samo ma się rzecz z dozorem nad obyczajnością publiczną, czeladzią służebną i wyrobnikami, gdy bowiem w mieście przestrzega się ściśle godziny policyjnej, to w karczmach i szynkach w Ruskiej wsi i Staroniwie, leżących prawie w śródmieściu, a jednak już na terytorium gminy wiejskiej szynkownie otwarte zachęcają do pijaństwa a to tembardziej, że napoje sprzedawane bywają w szynkach we wsi taniej niż w mieście.

Magistrat udowadnia kontestacją registratury sądowej, że w trzech latach ukarał c. k. Sąd 63 osób z Ruskiej wsi za pijaństwo, i to tylko takich, co do których zandarmerya wniosła doniesienia karne.

Następnie podnieść należy rażące zaniedbywanie policyi sanitarnej, które przedłożone akty udowadniają. Na wcielić się mających terytorjach powstają liczne fabryczki n. p. octu, krochmalu, sztucznych śledzi, cukierków, wody sodowej, które bezwarunkowo ścisłej kontroli wymagają.

Najdrastyczniej może ma się rzecz z wykonaniem przepisów policyi ogniowej. Podczas gdy w Rzeszowie obowiązuje ustawa budownicza z d. 28. kwietnia 1882, która wogóle jest dosyć przestrzegana, istnieją w przylegających do miasta częściach gmin pod względem policyi budowniczej i ogniowej opłakane stosunki. Domy drewniane, jeden obok drugiego, niekiedy kryte strzechą, wadliwe palowiska i kominy, nagromadzone materiały palne są ciągiem wielkiem niebezpieczeństwem dla miasta Rzeszowa, a Magistrat podnosi w swej relacji, że uwaga straży pożarnej w Rzeszowie jest więcej skierowaną na Ruską wieś i przysiółki niżeli na same miasto Rzeszów.

Powyżej skreślone stosunki spowodowały członków gmin do zastanowienia się nad tem, jakby złemu zaradzić.

Inicytywa wyszła od właścicieli realności w Ruskiej wsi, którzy w roku 1872 wystąpili w przeważnej liczbie z żądaniem wcielenia gminy Ruskiej wsi do Rzeszowa i znaglił Zwierzchność gminną do zawiązania rokowań z miastem Rzeszowem.

Rokowania te trwały od roku 1872 do roku 1877 i nie doprowadziły do rezultatu, ponieważ ówczesna Rada miejska w Rzeszowie, nie oceniając należyście ważności sprawy, zachowała się wobec projektu połączenia i żądań Rady gminnej Ruskiej wsi dosyć odpornie, obawiając się widocznie znacznych wydatków na uporządkowanie zaniedbanego terytorium wcielić się mającego.

Jakkolwiek w dalszych latach poczynione były z różnych stron zabiegi dla wcielenia do Rzeszowa przylegających gmin i jakkolwiek skargi na anormalne stosunki nie ustawały, wystąpiła Rada miejska w Rzeszowie dopiero w roku 1893 z programem uporządkowania stosunków.

W szczególności uchwałami z dnia 29. sierpnia i 5. października 1893 r. uznała Rada miejska potrzebę wcielenia gminy Ruskiej wsi, jakoteż przysiółków Wygnaniec, Psiarnisko, Podzamcze i Rudki ad Staroniwa tudzież Maćkówka (Podpronice) ad Drabinianka a to ze względów na wykonywanie policyi miejscowej, jakoteż ze względu na przyszyły rozwój Rzeszowa i dochody gminne.

Wykonując uchwałę Rady miejskiej, Magistrat zastosował postanowienia pierwszego ustępu §. 100 ustawy miejskiej z d. 13. marca 1889 i wdrożył rokowania z gminami Ruską wsią, Staroniwą i Drabinianką celem przeprowadzenia dobrowolnej ugody.

Jednak rokowania wdrożone przez Magistrat, jak niemniej interwencja Wydziału powiatowego w Rzeszowie nie odniosły skutku i jak akty udowadniają, Rady gmin Ruskiej wsi, Staroniwy i Drabinianki sprzeciwiły się zamierzonym wcieleniom.

Wobec powyższego stanu rzeczy, przystąpił Magistrat do zastosowania drugiej i trzeciej alinei do § 100 Ust. z d. 13. marca 1889 r. i poczynił kroki celem wcielenia gminy Ruskiej wsi, jakoteż przysiółków Staroniwy i Drabinianki w drodze ustawy krajowej. Sprawa przeszła przedewszystkiem pod rozpoznanie Rady powiatowej, powołanej w myśl §. 103 powyżej przytoczonej ustawy miejskiej do objawienia swego zdania.

Rada powiatowa, po należytem zbadaniu sprawy uznała jednomyślną uchwałą z d. 16. stycznia 1897 potrzebę wcielenia gminy Ruskiej wsi, jak niemniej przysiółków Wygnaniec, Psiarniska, Podzamcze ad Staroniwa i przysiółka Maćkowska ad Drabinianka a to ze względów policyi miejscowej i przyszłego rozwoju miasta Rzeszowa.

Natomiast sprzeciwiła się Rada powiatowa wcieleniu przysiółka Rudki ad Staroniwa, ponieważ przyłączenie tegoż przysiółka mniej zabudowanego nie jest ze względów publicznych konieczne, a nadto wydzieleniem takowego osłabiłoby się znacznie gminę Staroniwę pod względem siły podatkowej.

W tem miejscu nadmieniam się, że Rada miejska w Rzeszowie uchwałami z dnia 18. 19. i 20. marca 1901 zgodnie uchwałą Rady powiatowej zmieniła odpowiednio granice gmin przestrzeni wcielić się mających.

C. k. polityczna Władza powiatowa zgodziła się na proponowane wcielenie Ruskiej wsi i przysiółków uzasadniając swe zdanie w odezwie z d. 18. lutego 1899 L. 4013, wystosowanej do Wydziału powiatowego tem, że tak gmina Ruska wieś, jakoteż pomienione przysiółki stanowią właściwie przedmieście Rzeszowa, a Ruska wieś tak dalece połączoną jest terytoryalnie z Rzeszowem, że domy mieszkalne przy ulicy Sandomierskiej i przy ulicy Ruskowiejskiej należą po jednej stronie tych ulic do Rzeszowa, a po drugiej stronie do Ruskiej wsi. Wcielenie tej gminy i przysiółków do Rzeszowa pożądanem jest nie tylko w interesie przyszłego rozwoju Rzeszowa, który ścieśniony ze wszystkich stron rozszerzać się nie może, lecz wymaga tego wręcz wykonywanie policyi miejscowej, któremu obowiązki gminy wiejskie podołać nie mogą.

Przysiółek Staroniwy „Podzamcze“ obejmuje kompleks licznych zabudowań pod nazwą „Stajnia“. Znajduje się tutaj kilka zakładów przemysłowych, których należyte dozowanie wiele pozostawia do życzenia. W przysiółku „Wygnaniec“ wybudowała gmina Rzeszowa kosztowne koszary, co także przemawia za wcieleniem tego przysiółka. Następnie oświadczył się c. k. Sąd krajowy wyższy w Krakowie odezwą z d. 1. marca 1898 L. 1886 za wcieleniem Ruskiej wsi i przysiółków, a to ze względów na sądownictwo „karne“ która, to opinia jest dosadną krytyką istniejących stosunków. Ze względu na stan ksiąg gruntowych nie zachodzą żadne trudności.

Następnie i c. k. krajowa Dyrekcyja Skarbu wydała przychylną opinię co do proponowanych wcieleń, gdyż w ten sposób Rzeszów przedstawiać będzie zaokrągloną, zwartą terytoryalną całość. Pod względem technicznym, jako i co do operatów ewidencyjnych katastru podatku guuntowego nie zachodzą żadne trudności.

W końcu przyszła sprawa pod rozpoznanie Wydziału krajowego, który wydelegował komisję na miejsce celem uzupełnienia potrzebnych dat.

Przy tej sposobności komisya starała się o ugodowe załatwienie sprawy połączenia Rady gminne Ruskiej wsi, Staroniwy i Drabinianki zachowały się jednak odpornie, podając żadnych powodów, któreby przynajmniej pod rozwagę wzięte być mogły.

Wydział krajowy podnieść jednak musi, że pomiędzy stanowiskiem, jakie Rady gminne zajmują, a pomiędzy życzeniami przynajmniej znacznej części ludności jest znaczna różnica.

W Ruskiej wsi żal za utratą zajmowanych stanowisk, przynoszących rozmaite dochody i agitacye osobistości, które z obecnego stanu rzeczy ciągną nie zawsze legalne korzyści, stanowią główny powód niechętnego zachowania się Rad gminnych. Inne jest stanowisko przynajmniej przeważnej części właścicieli realności.

W gminie Ruskiej wsi płacą obecnie członkowie gminy 34⁰/₀ dodatków do podatków, w dawniejszych latach płacili jeszcze wyższe, w Drabiniance płacą obecnie na cele gminne i szkolne 74⁰/₀, w Staroniwie 51⁰/₀, w Rzeszowie niema dodatków do podatków.

Przyłączeni do Rzeszowa mogą spodziewać się właściciele realności dobrych dróg, ulic, chodników i oświetlenia i opieki policyjnej, czego wszystkiego obecnie nie mają. Nadto jest niewątpliwem, że wartość realności w razie wcielenia do miasta podniesie się.

Co do przysiółka Drabinianki to przysiółek ten oddzielony jest od Drabinianki, oddalonej o kilka kilometrów, Wisłokiem tak, że oprócz opłaty 74⁰/₀ dodatków, nie ma z tą gminą żadnych stosunków.

Pozostaje do wyjaśnienia sprawa uregulowania stosunków majątkowych i innych, tudzież odpowiedź na pytanie, czyli gminy Staroniwa i Drabinianka po wyłączeniu przysiółków, będą mogły nadal istnieć jako samoistne jednostki administracyjne.

W sprawie uregulowania stosunków majątkowych pomiędzy gminą miasta Rzeszowa a gminami Ruska wieś, Drabinianka i Staroniwa zajęła Rada miejska w Rzeszowie stanowisko odpowiadające słuszności i sprawiedliwości.

W szczególności uchwałami z dnia 18. 19. i 20. marca 1901 zatwierdzonemi przez Wydział powiatowy na mocy uchwały Rady powiatowej, orzekła Rada miejska, że zgadza się, by wszyscy mieszkańcy wcielić się mającej gminy Ruskiej wsi i przysiółków korzystali z majątku i dobra miasta, tudzież zakładów i funduszków gminy bez jakiegokolwiek zastrzeżenia.

Nadto oświadczyła Rada miejska, że zrzeka się wszelkich preteusyi do majątku i dobra gmin Staroniwy i Drabinianki z tytułu przyłączenia przysiółków do Rzeszowa. Prawo użytkowania z pastwisk gminnych przysługujące przysiółkom i gminom w tych rozmiarach, jakie im dotychczas przysługuje, pozostaje nienaruszone. Co się tyczy majątku gminy Ruskiej wsi, to ten musi być do wspólnego majątku połączonych gmin wcielony.

Według inwentarza majątku gminy Ruskiej wsi nader niedbale i dowolnie zestawionego, składa się cały majątek gminy Ruskiej wsi z kilku budynków i placów (urząd gminny, szkoła, rzeźnia, stajnia i szopa) który razem wzięwszy ocenić można w wartości 63.000 — 70.000 koron.

Majątek ten obciążony jest jednak pożyczkami i długami, które 35.000 koron wynoszą. Gmina m. Rzeszowa musiałaby wszystkie zobowiązania gminy Ruskiej wsi przyjąć na siebie.

Dobra gminnego nie posiada gmina Ruska wieś żadnego.

Następnie podnieść należy, że i stosunki propinacyjne gminy Rzeszowa i w gminach Ruskiej wsi, Drabiniance i Starejniwie nie przedstawiają żadnych trudności co do wcielenia Ruskiej wsi i przysiółków, ponieważ wszystkie wymienione propinacje zostały temuż samemu przedsiębiorcy poddzierżawione, a pomiędzy głównym dzierżawcą propinacji w gminach wiejskich i miastem stanął układ. W każdym razie jednak w projektowanej ustawie zawarte być musi postanowienie stosowne do życzenia obu stron, że obszary propinacyjne pozostają nienaruszone.

W końcu nadmienić musi Wydział krajowy, że wskutek wydzielenia przysiółków gmin Staroniwy i Drabinianki po linię regulacyjną przez c. k. geometrę ewidencyjną wytkniętą gminy Staroniwa i Drabinianka nie zostaną wcale tak osłabione, ażeby nadal jako jednostki administracyjne istnieć nie mogły.

Suma podatków bezpośrednich uiszczanych przez gminę Staroniwę wynosi 5281 K 97 h.

Suma podatków bezpośrednich na obszarze wcielić się mającym wynosi (wliczając już części obszaru dworskiego w obrębie gminy położonego) 1114 K 50 h.

Siła podatkowa gminy Staroniwy wynosić będzie po wydzieleniu jeszcze zawsze 4137 K 46 h.

Siła podatkowa Drabinianki wynosi 2206 K 97 h.

ubędzie wskutek wcielenia 389 „ 23 „

pozostanie 1817 K 40 h.

Zauważyć jednak należy, że wskutek zmniejszenia się terytoriów zmniejszą się zarazem i wydatki.

W obec skreślonego stanu rzeczy i wobec okoliczności, że cały przyszły rozwój miasta Rzeszowa od uporządkowania tych stosunków zależy,

Wydział krajowy wnosi:

Wys. Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Marszałek krajowy:
St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Adolf Vayhinger w. r.
Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia o wcieleniu gminy Ruskiej wsi i przysiółków gmin Staroniwy i Drabiniarki do gminy miasta Rzeszowa.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Megu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Gmina Ruskawieś, tudzież przysiółki gminy Staroniwy i Wygnaniec, Psiarnisko, Podzamcze i przysiółek gminy Drabiniarki, Maćkówka zostają do gminy miasta Rzeszowa w granicach w artykule II. wymienionych wcielone.

Art. II.

Granica tak wcielonego obszaru z gmin Staroniwy i Drabiniarki odcina na zachodzie od granicy Ruskiej wsi zachodnią stronę parceli kat. 1123 w kierunku południowym, następnie środkiem koryta potoku Mikoszka i południowo zachodnią stronę parceli kat. l. 663/1 dalej od południa bieży granica drogą gminną oznaczoną parcelami kat. 1036|1, 1036 2, 1043, 1042, 1041|1, 1115|15, gminy Staroniwa i l. 1132/13 gminy Drabiniarka nakoniec od zachodu środkiem rzeki Wisłok aż do punktu, gdzie Wisłok przerywa obszar miasta Rzeszowa.

Art. III.

Gmina Rzeszowa przypuści mieszkańców Ruskiej wsi i wcielonych przysiółków do korzystania w sposób ustawami i przepisami unormowany z majątku i dobra gminy tudzież zakładów i funduszów, pod zarządem gminy miasta Rzeszowa zostających, bez żadnego zastrzeżenia.

Art. IV.

Majątek gminy Ruskiej wsi tak ruchomy, jak nieruchomy zostaje przyłączony do wspólnego majątku połączonych gmin. Natomiast przyjmuje gmina m. Rzeszowa wszystkie zobowiązania gminy Ruskiej wsi.

Art. V.

Prawo mieszkańców wcielonych przysiółków gmin Staroniwy i Drabinianki do użytkowania z pastwisk tych gmin według dotychczasowego zwyczaju pozostaje nienaruszone.

Art. VI.

Rejony propinacyjne miasta Rzeszowa, Ruskiej wsi, Drabinianki i Staroniwy pozostają nadal niezmienione.

Art. VII.

Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zostaną Rady gminne w Rzeszowie i Ruskiej wsi rozwiązane i kierownictwo gminy Rzeszowa, w jej nowych granicach, oddane tymczasowemu zarządowi pod przewodnictwem dotychczasowego burmistrza miasta Rzeszowa.

Skład tymczasowego zarządu oznaczy Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Najdalej w sześć tygodni po objęciu urzędowania rozpisze tymczasowy zarząd wybory do Rady miejskiej.

Art. VIII.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.
